

Komisja
Europejska

Edukacja europejska w szkołach

Działania „Jean Monnet”
wspierają skuteczniejszą
edukację europejską w
szkołach podstawowych,
średnich oraz
zawodowych

Sport
Młodzież
Szkolnictwa wyższego
Kształcenie i szkolenie zawodowego
Uczenie się dorosłych
Edukacja szkolna

Erasmus+

Zmienia życie, otwiera umysły

Jean Monnet

Dokument ukończony w listopadzie 2021 r.

Niniejszy dokument w żadnym wypadku nie stanowi oficjalnego stanowiska Komisji Europejskiej.

Luksemburg: Urząd Publikacji Unii Europejskiej, 2021

© Unia Europejska, 2021

Komisja Europejska wdrożyła politykę ponownego wykorzystywania swoich dokumentów zgodnie z decyzją Komisji 2011/833/UE z dnia 12 grudnia 2011 r. w sprawie ponownego wykorzystywania dokumentów Komisji (Dz.U. L 330 z 14.12.2011, s. 39). Z wyjątkiem przypadków, w których stwierdzono inaczej, ponowne wykorzystywanie tego dokumentu jest dozwolone na podstawie licencji Creative Commons Attribution 4.0 International (CC-BY 4.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>). Oznacza to, że ponowne wykorzystywanie jest dozwolone pod warunkiem odpowiedniego poinformowania o autorze oraz o wszelkich zmianach wprowadzonych w dokumencie.

W przypadku wykorzystania lub powielania elementów, które nie są własnością Unii Europejskiej, konieczne może być uzyskanie zgody bezpośrednio od właściwych podmiotów prawa autorskiego.

Wszystkie materiały wizualne: © Unia Europejska, 2021 r. (CC BY-NC-ND 4.0) – źródło obrazu: iStockphoto.com z wyjątkiem s. 2, zdjęcie Mariyi Gabriel: © Unia Europejska 2021 r.
na str. 15: © Unia Europejska, 2021 r. (CC BY-NC-ND 4.0) – źródło obrazu: Stado Shutterstock
oraz na s. 16, zdjęcie Jeana Monneta: © Wspólnoty Europejskie, 1967 r.

BOOK	NC-01-21-208-PL-C	ISBN: 978-92-76-41462-9	doi: 10.2766/36487
PDF	NC-01-21-208-PL-N	ISBN: 978-92-76-41437-7	doi: 10.2766/278497

SPIS TREŚCI

PRZEDMOWA	2
NAUCZANIE O UE	3
LEKCJE W EUROPIE	4
UNIKALNE CECHY	4
KLUB EURO CREW	6
DRUGIE ŻYCIE KSZTAŁCENIA NA RZECZ OBYWATELSTWA	7
PODRÓŻOWANIE W KLASIE	8
NIE TYLKO GRA	9
EDUKACYJNY KOMPROMIS	10
NIE PRZEKONUJEMY DO UE	11
MAŁE KROKI W UNII EUROPEJSKIEJ	12
WSPARCIE DLA NAUCZANIA O EUROPIE W RAMACH DZIAŁAŃ „JEAN MONNET”	14
KIM BYŁ JEAN MONNET?	16

Przedmowa

Mariya Gabriel

Komisarka europejska do spraw innowacji, badań naukowych, kultury, edukacji i młodzieży

Integracja europejska na stałe zmieniała życie obywateli Unii. W ostatnich latach znacznie nasiliła się debata publiczna na temat pozytywnych i negatywnych skutków tej zmiany.

To dobrze. Demokracja i wolność słowa to jedne z podstawowych wartości Unii Europejskiej. Niestety nie wszystkie debaty są poparte faktami.

Badania prowadzone przez Eurobarometr pokazują, że wielu obywateli UE nadal ma wrażenie, że wie zbyt mało o Unii, jej instytucjach, priorytetach, procedurach i polityce, a przede wszystkim o tym, jak to wszystko wpływa na ich życie.

Od ponad 30 lat zdobywanie wiedzy o UE z powodzeniem promują działania „Jean Monnet”. Do tej pory skupiały się one jednak na szkolnictwie wyższym.

W odpowiedzi na rosnącą potrzebę obywateli, aby dowiedzieć się, jak UE wpływa na ich życie, rozszerzony zakres działań „Jean Monnet” w nowym okresie trwania programu Erasmus+ obejmie szkoły i uczniów już od poziomu podstawowego. Unijny wymiar edukacji jest kluczowy: pozwala obywatelom lepiej zrozumieć UE, a tym samym zbliżyć się do niej.

Niniejsza publikacja przedstawia odpowiedź Komisji Europejskiej na te potrzeby za pośrednictwem inicjatywy dotyczącej zdobywania wiedzy o UE „Jean Monnet”, która ma zachęcać szkoły oraz nauczycieli do opracowywania własnych metod wprowadzania skuteczniejszej edukacji europejskiej do klas, a także wspierać ich w tych działaniach.

Inicjatywa dotycząca zdobywania wiedzy o UE „Jean Monnet” ruszy w 2022 r., czyli w Europejskim Roku Młodzieży. Europa potrzebuje aktywnych obywateli, a nowe działania „Jean Monnet dla szkół”, obejmujące również wsparcie kształcenia nauczycieli i tworzenie sieci szkół aktywnych w dziedzinie edukacji europejskiej, pomogą przygotować młodzież do kształtowania przyszłości Unii Europejskiej.

Gorąco zachęcam do zapoznania się z doświadczeniami osób z każdego zakątka Europy. Mam nadzieję, że będą one dla Was inspiracją do opracowania własnych projektów i działań, które z chęcią wesprzemy dzięki tej nowej inicjatywie.

Nauczanie o UE

Od przywrócenia pokoju w burzliwej w przeszłości Europie aż po swobodne przemieszczanie się, tańsze rozmowy telefoniczne, ochronę naszego wspólnego środowiska, stawianie czoła zmianie klimatu i zapewnienie ochrony prywatności w internecie: zmiany, jakie przyniosła ze sobą integracja europejska, są bezprecedensowe, a ich wpływ na nas wszystkich – obywateli Unii – ma kluczowe znaczenie.

Jednak to, czego uczymy się o Unii Europejskiej w szkole, ogranicza się w zasadzie do jej historii, geografii i ekonomii. Wydaje się, że programy nauczania wielu europejskich szkół pomijają zagadnienia, takie jak wpływ UE na demokrację, różnorodność, aktywne obywatelstwo czy prawa człowieka.

Tymczasem ogólne odczucia dotyczące integracji europejskiej ugruntowują się na obu biegunach. Polaryzacja społeczna, która ogarnia obecnie nasze społeczeństwa, dotyczy również integracji europejskiej. Zamiast zastanowić się, jak sprawić, by nasza Unia Europejska stała się jeszcze lepsza, często ograniczamy argumenty w debatach jedynie do tych „za” i „przeciw”.

Chociaż panuje powszechna tendencja do wygłaszania zdecydowanych opinii na temat UE, uczniowie w szkołach rzadko poznają treści, które mogą pomóc im wysuwać argumenty przemawiające na korzyść UE i krytykujące ją. To niedobrze. Zdecydowane poglądy powinny być oparte na wiedzy, a nie jedynie na pogłoskach, plotkach i nieprawdziwych informacjach.

KAŻDY GŁOS SIĘ LICZY

Jako dorośli Europejczycy mamy prawo wybrać naszych przedstawicieli do Parlamentu Europejskiego. Aby miało to sens, musimy czuć się odpowiedzialni za tę szerszą wspólnotę europejską, w której żyjemy, oraz być dobrze poinformowani o sprawach istotnych dla nas jako obywateli UE.

Sami tak mówimy! W badaniu przeprowadzonym w 2020 r.¹ zapytano obywateli Unii, co sprawiłoby, że będą bardziej skłonni zagłosować w następnych wyborach do Parlamentu Europejskiego. Większość wskazała odpowiedź: „więcej informacji na temat wpływu UE na moje codzienne życie”.

Przefiltrowanie tych właściwych informacji z całego szumu informacyjnego, z którym mamy do czynienia na co dzień, wymaga umiejętności aktywnego obywatelstwa. Najbardziej oczywistym miejscem wspierania rozwoju osób młodych jako aktywnych obywateli jest szkoła.

Szkoła to miejsce, w którym zdobywamy wiedzę i rozwijamy poczucie przynależności do większej społeczności. Dla wielu z nas szkoła jest również miejscem, w którym po raz pierwszy stykamy się ze sporami politycznymi i konfliktami wartości oraz uczymy się, jak sobie z nimi radzić.

Szkoły powinny uczyć o wszystkim, co ma wpływ na nasze życie. W znacznej mierze będzie to dotyczyło priorytetowych obszarów polityki UE: zmiany klimatu, transformacji cyfrowej, wzrostu gospodarczego i zatrudnienia, wyzwań związanych z globalizacją,

zdrowia i dobrostanu, podstawowych wartości, takich jak prawa człowieka i praworządność, a także walki z dezinformacją i wspierania aktywnego obywatelstwa.

Szkoły w całej Europie często wspierają rozwój aktywnego obywatelstwa poprzez zachęcanie uczniów i studentów do udziału w wyzwaniach i możliwościach związanych z integracją europejską. Doświadczenia tych szkół pokazują, że takie działania pomagają młodym osobom budować podstawę, na której będą mogli oprzeć swoje stanowiska w kluczowych kwestiach, co jest tak ważne w naszej europejskiej demokracji.

Unia Europejska wspiera takie działania od wielu lat. Do tej pory większość tego wsparcia przejawiała się poprzez działania „Jean Monnet”, które od 1989 r. promują i wspierają studia dotyczące UE w ramach kształcenia wyższego.

W nadchodzących latach, w oparciu o wcześniejsze doświadczenia zdobyte przy okazji programów pilotażowych i działania, które już są realizowane w całej Europie, wsparcie to zostanie rozszerzone na szkoły podstawowe, średnie i zawodowe.

W kolejnej części niniejszej publikacji przedstawiono rozmaite stosowane w szkołach sposoby przekazywania młodzieży wiedzy o wymiarze europejskim w ich codziennym życiu.

1 Badanie Eurobarometr Flash 485.

<https://ec.europa.eu/comfrontoffice/publicopinion/index.cfm/Survey/getSurveyDetail/instruments/FLASH/surveyKy/2260>

Lekcje w Europie

Przykłady integracji europejskiej w klasie

UNIKALNE CECHY

St Martin's College to szkoła w miejscowości Swatar na Malcie. Obejmuje wszystkie poziomy maltańskiego kształcenia obowiązkowego. St Martin's College była jedną z zaledwie 22 szkół w UE, które w 2020 r. zdobyły nagrodę im. Jana Amosa Komeńskiego za wysokiej jakości nauczanie o Unii Europejskiej.

Szkoła zdobyła ją nie dlatego, że prowadziła konkretny projekt, ale dlatego, że dokłada wszelkich starań, aby zapewnić najstarszym uczniom jak największą styczność z tematami dotyczącymi UE. Isabelle Caruana-Dingli, starsza kierownik w szkole średniej (Sixth Form) oraz nauczycielka marketingu, należy do zespołu nauczycieli w St Martin's College zajmujących się inicjatywami w tym zakresie.

„Wszyscy uczniowie szkół średnich na Malcie uczą się podstawowych informacji o Unii Europejskiej w ramach przedmiotu o nazwie „systemy wiedzy”, ujętego w standardowym programie nauczania”, – wyjaśnia Isabelle Caruana-Dingli.

„Dzięki temu zdobywają podstawową wiedzę, ale ponieważ chcemy im dać jeszcze więcej narzędzi do sprawnego poruszania się po UE, organizujemy dla nich zajęcia ponadprogramowe. Dlatego naszą uwagę skupiamy na wydarzeniach.

Staramy się dawać uczniom jak najwięcej możliwości. Nie chcemy, żeby dorastali w poczuciu odosobnienia, co często się zdarza, gdy rodzisz się i wychowujesz na małej wyspie”.

W ciągu roku szkolnego St Martin's College organizuje różne wydarzenia i zajęcia angażujące możliwie największą liczbę uczniów.

„Wśród naszych odbiorców w wieku od 16 do 18 lat chcemy promować uczestnictwo, aktywizm i analityczne myślenie”, – mówi Isabelle.“

„Organizujemy wymiany uczniowskie, zarówno rzeczywiste, jak i wirtualne. Organizujemy także spotkania z postaciami do Parlamentu Europejskiego, w szczególności w okresach poprzedzających wybory, oraz wizyty w instytucjach UE w Brukseli i Strasburgu, w Euroscoli i Europejskim Parlamencie Młodzieży.

Uczniowie muszą znać dynamikę i zasady funkcjonowania Unii Europejskiej. Chcę, by byli aktywni i zaangażowani w procesy decyzyjne dotyczące spraw, które są dla nich ważne. Wiele z tych spraw jest związanych z Unią.

Młodzi ludzie często myślą o UE jak o czymś bardzo odległym. To się zmienia dzięki naszym działaniom. Pomagamy im postrzegać siebie jako Europejczyków i niejako zmuszamy ich do wyrażania własnych opinii”.

Michaela Ellul to jedna z uczennic, która brała udział w wielu zajęciach dotyczących UE organizowanych przez St Martin's College. Ma obecnie 18 lat i studiuje prawo. Jej zdaniem teoretycznie zajęcia można nazwać ponadprogramowymi, ale w rzeczywistości były one bardzo dobrze zintegrowane z regularnymi zajęciami, brali w nich udział ci sami nauczyciele i prawie wszyscy uczniowie byli zainteresowani uczestnictwem.

„Nie każdy ma tyle możliwości, ile my mieliśmy” z- mówi.

„Na przykład w Strasburgu zwiedziliśmy salę rozpraw w Europejskim Trybunale Praw Człowieka i siedzibę Parlamentu Europejskiego. Podobał mi się każdy aspekt tej wycieczki – to, jak prezentowano informacje, jak interaktywne to wszystko było, jak przedstawiono nam reprezentantów z różnych krajów.

Jako prawniczka chcę się specjalizować w prawach człowieka. Niektóre z doświadczeń z tamtego okresu zachęciły mnie bezpośrednio do studiowania prawa i nadal mogę korzystać z tego, co wyniosłam z wycieczek i spotkań z postaciami do Parlamentu Europejskiego tutaj na Malcie”.

Właśnie takie małe, ale znaczące zachęty Isabelle Caruana-Dingli chce oferować swoim uczniom.

I dodaje: „Koniec końców staramy się mobilizować naszych uczniów do rozwoju i do tego, by wyrzeli poza książki. Chcemy, by mogli zdobyć jak najwięcej różnych doświadczeń, by tworzyli sieci kontaktów z innymi uczniami. Wielu z naszych uczniów wyjedzie za granicę na studia i do pracy. Muszą się czymś wyróżniać, w jakiś sposób zwrócić na siebie uwagę. Potrzebują czegoś, co w mojej technologii marketingowej nazwałabym »unikalnymi cechami« dla świata, w którym dorastają i w którym będą pracować”.

KLUB EURO CREW

Trzy lata temu nauczycielka języków obcych Milena Popova założyła klub Euro Crew w inżynierskiej szkole zawodowej im. Nikoły Wapcarowa w Radomirze w Bułgarii. Szkoła specjalizuje się w elektronice przemysłowej, ekonomii, informatyce oraz automatyzacji produkcji ciągłej.

Milena Popova przez wiele lat czuła, że brakowało jej pomysłu na to, jak w ciekawy i przystępny sposób przedstawić swoim uczniom tematy związane z UE. Okazja do założenia klubu Euro Crew nadarzyła się, gdy szkoła przystąpiła do programu Parlamentu Europejskiego „Szkoła-Ambasador”.

„Młodzież w Bułgarii wiedziała zbyt mało na temat Unii Europejskiej i Parlamentu Europejskiego” – mówi nauczycielka.

„Zaczęliśmy od nauczania o historii UE, a następnie zagłębiliśmy się w różne zagadnienia, takie jak sposób działania instytucji europejskich, prawa obywateli, możliwości, jakie UE oferuje młodzieży, działania, jakie podejmuje w walce z globalnym ociepleniem i zmianą klimatu, oraz wiele innych”.

Klub odniósł sukces.

Dyskusje na przeróżne tematy były wyjątkowe. Przeprowadziliśmy kilka ankiet związanych z UE. Odwiedzili nas przedstawiciele Parlamentu Europejskiego. W 2019 r. uczniowie szkoły wzięli udział w wydarzeniu Twoja Europa – Twoje zdanie! (Your Europe Your Say – YEYS) organizowanym przez Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny”.

Klub Euro Crew liczy 15 członków, którzy uczestniczą w zajęciach dobrowolnie. Spotkania odbywają się dwa lub trzy razy w miesiącu. Każde spotkanie dotyczy tematu

związanego z UE lub Parlamentem Europejskim. Dwóch uczniów przygotowuje prezentację, ale Milena Popova przynosi również swoje materiały.

„Nasza szkoła oferuje wprowadzić specjalizacje techniczne, ale nie można patrzeć na nie w oderwaniu od nowoczesnego i dynamicznego świata, który nas otacza. Takie tematy dają naszym uczniom przewagę”.

Pierwsi członkowie klubu już ukończyli szkołę, ale nadal biorą udział w niektórych zajęciach.

„Wciąż uważają, że bycie członkiem klubu jest niezwykle przydatne. Wiele ich to nauczyło oraz zwiększyło ich poczucie gotowości do bycia obywatelami Unii Europejskiej”.

DRUGIE ŻYCIE KSZTAŁCENIA NA RZECZ OBYWATELSTWA

Uniwersytet w Trás-os-Montes i Alto Douro w dystrykcie Vila Real położonym na wschód od Porto w północnej Portugalii opracował projekt, który miał zaradzić brakowi szkoleń w zakresie obywatelstwa UE za pomocą atrakcyjnych metod nauczania.

Koordynatorem projektu był Paulo Martins, dyrektor studiów doktoranckich w zakresie nauk i technologii internetowych. Głównym obszarem jego badań jest nauczanie wspomagane technologią, więc opracowanie metodyki dla tego projektu było dla niego idealnym zadaniem. Nad faktycznymi treściami dotyczącymi UE pracował z kolegami z wydziału nauk społecznych.

„Skupiliśmy się na rozwijaniu umiejętności w zakresie obywatelstwa Unii wśród młodzieży w wieku od 15 do 18 lat. Temat ten nie był i nadal nie jest zbyt dobrze omawiany w szkołach średnich.

Opracowaliśmy metodę, która przyciągnie uwagę młodzieży i sprawi, że nauka nie będzie już tak nudna i trudna. Było to konieczne, ponieważ program nie mógł być obowiązkowy. Nadal był programem całkowicie pozaszkolnym. Wybraliśmy podejście skoncentrowane na wirtualnym świecie 3D i połączyliśmy ze sobą pięć szkół. W projekcie brało udział dwóch nauczycieli na szkołę oraz łącznie 240 uczniów.

Zaczęliśmy od przeprowadzenia badania wśród uczniów, aby ustalić priorytetowe obszary nauki. Następnie przygotowaliśmy 10 nauczycieli, zarówno w zakresie tematów związanych z obywatelstwem europejskim, jak i technologii, którą zamierzaliśmy wykorzystać. Kiedy wszystko było już gotowe, uruchomiliśmy centralny element projektu: pracę w przestrzeni wirtualnej.

W Second Life stworzyliśmy osiem różnych wysp, które reprezentowały osiem państw członkowskich. Punktem startowym była wirtualna kopia słynnego lisbońskiego placu Terreiro do Paço.

Uczniowie mieli do wykonania pięć zadań edukacyjnych.

Pierwsze trzy miały miejsce na wyspie reprezentującej Portugalie. Musieliśmy uważnie planować nasze tematy, ponieważ zagadnienia, które nam wydawały się oczywiste – takie jak to, gdzie znajdują się wszystkie państwa członkowskie i które kraje są państwami strefy euro – nie zawsze były tak oczywiste dla naszych uczniów. Poruszyliśmy tematy polityki, środowiska, rodziny, konsumpcji i dialogu międzykulturowego, ale były też zagadki dotyczące krajów i zadania, w których uczniowie musieli zebrać dokumenty podróży, aby wyjechać do kraju, który chcieli odwiedzić w ramach czwartego zadania.

Na koniec, w piątym bloku nazwanym »Police Squad« (Oddział policji), uczniowie powrócili do Portugalii, aby wykrywać i ścigać przypadki łamania praw człowieka.

Nie wszystko działo się w Second Life. Dostępne było również rozszerzenie na Facebooku wzorowane na programie telewizyjnym »Milionerzy«, ze wsparciem telefonicznym, pytaniem do przyjaciela i opcją »wszystko albo nic«.

Projekt wpłynął nie tylko na uczniów, ale także na uczestniczące w nim szkoły, a w szczególności na nauczycieli, którzy nie tylko nauczyli się, jak podchodzić do kwestii dotyczących UE, ale także sami doświadczyli, jak bardzo ta edukacja jest potrzebna”.

PODRÓŻOWANIE W KLASIE

Kiedy Portugalia przystąpiła do UE w 1986 r., w szkole São Bruno w Caxias powstał pierwszy w tym kraju europejski klub dyskusyjny. Oznaczało to, że od tego momentu zainteresowane dzieci mogły bez ograniczeń włączać się w dyskusje na tematy związane z UE. Ponad 30 lat później szkoła zdobyła nagrodę im. Jana Amosa Komeńskiego za nieustanne wprowadzanie w klasie elementów nauki o wszystkim, co europejskie.

Isabel Lourenco jest dyrektorką szkoły i była koordynatorką Klubu Europejskiego. Marlene Lucas jest odpowiedzialna za nauczanie o UE w siódmej klasie oraz za wiele działań międzynarodowych realizowanych przez szkołę.

„W Portugalii tematy związane z UE są przewidziane w krajowych programach nauczania historii i geografii, ale nauczyciele mogą dostosować do swoich potrzeb nawet 25% takiego programu nauczania” – tłumaczy Lourenco.

„Dziesięć lat temu zdecydowaliśmy się wprowadzić własny przedmiot o nazwie „kultura i projekty europejskie”. Chcieliśmy uczyć nasze dzieci nie tylko o tym, które kraje należą do UE, ale także o tym, jakie mają wspólne wartości i dlaczego. Przedmiot włączono do programu nauczania w siódmej klasie w wymiarze 90 minut tygodniowo przez jeden semestr.

Uczymy o historii i geografii UE oraz o euro – walucie, która pokazuje uczniom, jak ważną częścią ich codziennego życia jest UE. Następnie wprowadzamy wszystkie tematy związane z aktualnymi

wydarzeniami. Każdego roku dyskutujemy o innych sprawach, zazwyczaj związanych z tematycznym rokiem UE, np. Europejskim Rokiem Dziedzictwa Kulturowego czy obecnie Europejskim Rokiem Kolei. Dwa lata temu skupiliśmy się na demokracji i głosowaniu, ponieważ zbliżały się wybory.

Nie staram się podawać im wszystkiego na talerzu. Chcę, żeby wszystkiego doświadczali, pracując wspólnie i szukając informacji. Tak jak to się odbywa w UE: muszą rozwiązywać spory i dojść do porozumienia.

Uczestniczyliśmy również w dwóch projektach Erasmus+, aby dać innym nauczycielom możliwość wyjazdu do Europy i zdobycia nowej wiedzy i nowych doświadczeń, które będą mogli wykorzystać podczas nauczania w swoim kraju. W ten sposób mamy także wpływ na nauczanie innych przedmiotów”.

Zapytana o to, dlaczego jej praca jest tak ważna, Lourenco wykrzyknęła: „Bo jesteśmy Europejczykami!”.

„Nasi uczniowie to młodzi obywatele Unii” – dodaje Lucas. „Zależy mi na tym, by znali podstawowe cele UE, jakimi są: pokój i stabilność, współpraca i współdziałanie, ale także aby poznali znaczenie demokracji i ochrony środowiska w swoim życiu”.

„Widzimy, że przed naszymi uczniami otwierają się szersze perspektywy międzynarodowe” – podsumowuje Lourenco. „Wielu z nich bierze udział w programie Erasmus i studiuje za granicą. W zeszłym roku uczeń, z którym przeprowadzono wywiad w związku z przyznaniem nagrody im. Komeńskiego, powiedział, że udział w zajęciach z kultury i projektów europejskich jest jak podróżowanie w klasie. Te zajęcia zdecydowanie wyróżniają naszą szkołę na tle innych”²

2 Film z relacjami uczniów z São Bruno można znaleźć tutaj (video z napisami): https://www.youtube.com/watch?v=FSES2s6KV_c

NIE TYLKO GRA

Mauve Carbonell wykłada historię i jest członkinią katedry „Jean Monnet” na uniwersytecie Aix-Marseille w południowej Francji.

W 2019 r. ukazała się publikacja „Nauczanie o Europie i Unii Europejskiej w szkole”³, której Carbonell jest współautorką i w której bada, czy edukacja szkolna, będąca często narzędziem kształtowania tożsamości narodowych, może stać się również narzędziem rozwoju tożsamości europejskiej.

Jako badaczka w 2012 r. dowiedziała się o działaniu pilotażowym „Edukacja europejska w szkołach” i dostrzegła jego potencjał dla południowej Francji, gdzie, jak mówi, „uczniowie nie znają języków obcych, ludzie niewiele wiedzą o UE i szerzy się nacjonalizm”.

„Tutejsi nauczyciele nie mogli nauczać zagadnień związanych z Unią, bo bali się tego przedmiotu, nie wiedzieli, jak go uczyć, i nie mieli do tego żadnych narzędzi. To delikatny temat, prawie jak religia. Nie czuli się z nim komfortowo”.

Pierwsza gra była rodzajem quizu z dużą mapą. Klasę podzielono na pięć lub sześć grup. Uczniowie musieli odpowiadać na pytania związane z UE. Daliśmy im odpowiednie materiały, na podstawie których mogli udzielić odpowiedzi. Kiedy podawali poprawną odpowiedź, mogli podejść do dużej mapy składającej się z magnesów i dołożyć kawałek.

Szukaliśmy sposobu rozpowszechnienia naszej pracy. Zauważyliśmy, że nauczyciele i członkowie kuratorium oświaty byli entuzjastycznie nastawieni, ale nie udało nam się nawiązać współpracy z przedsiębiorcą lub firmą, które pomogłyby nam skomercjalizować grę.

Niestety od tego czasu niewiele się zmieniło i jeśli mamy znaleźć rozwiązanie, musimy dotrzeć do nauczycieli. W wielu regionach Europy nauczyciele nie znają języków obcych i mało wiedzą o Europie, czy nawet świecie i stosunkach międzynarodowych. Oczywiście jest więc, że nie mogą też uczyć młodzieży tych zagadnień.

Moim zdaniem musimy się skupić przede wszystkim na instytucjach kształcących nauczycieli”.

Mauve Carbonell postanowiła przeanalizować sytuację z grupą 15 badaczy i osób prowadzących szkolenia dla nauczycieli. Wspólnie zaproponowali narzędzia, które mogłyby pomóc nauczycielom przedstawiać tematy europejskie.

„Jednym z ograniczeń było zawsze to, że nasza praca musiała wpisywać się w obowiązkowy program edukacji narodowej, education nationale. Jest mały rozdział poświęcony nauczaniu tematów europejskich i dużo rozmawialiśmy o tym, jak to poprawić. Oprócz historii i geografii UE chcieliśmy również wprowadzić tematy związane z różnorodnością kulturową i językową, prawami obywatelskimi i obywatelstwem.

Kolejnym czynnikiem ograniczającym był fakt, że musieliśmy wymyślić lokalne rozwiązania. Na stronach internetowych UE dostępne są narzędzia, ale francuscy nauczyciele zazwyczaj nie akceptują treści, które pochodzą bezpośrednio z Brukseli. Musieliśmy opracować coś swojego.

Stworzyliśmy więc dwie gry: jedną dla siedmiolatków, drugą dla dziesięciolatków. Mogliśmy je przetestować w całym regionie Aix-en-Provence, ponieważ kolegium nauczycielskie ma tam dobre kontakty.

3 L'enseignement de l'Europe et de l'Union européenne à l'école, Nathalie Rezzi et Mauve Carbonell L'harmattan, 2019.

EDUKACYJNY KOMPROMIS

Louis Sund uczęszczał do duńskiej szkoły średniej (gymnasjum) w latach 2017–2020. Przedmioty związane z UE były częścią standardowego programu nauczania nauk społecznych, ale międzynarodowa sekcja jego szkoły, Tornbjerg Gymnasium w Odense, robiła wszystko, aby podnieść poprzeczkę swoim uczniom.

„W Danii po raz pierwszy uczymy się o UE w szkole podstawowej, ale obejmując to tylko główny zarys historyczny i informacje o tym, które kraje są państwami członkowskimi” – mówi Louis.

„Wprowadzając w szkole średniej zgłębiliśmy tę wiedzę, ale dla mnie prawdziwa nauka zaczęła się, gdy rozpoczęliśmy symulacje unijnych debat w ramach sesji Europejskiego Parlamentu Młodzieży z zaprzyjaźnionymi szkołami w Szwecji i Niemczech.

Międzynarodowe grupy uczniów odgrywały rolę komisji parlamentarnych, wspólnie musieliśmy się zmiernić z bieżącymi tematami unijnymi, takimi

jak równość i zrównoważony rozwój. Debatowaliśmy nad tymi zagadnieniami, uwzględniając różne punkty widzenia, musieliśmy dojść do porozumienia, wspólnie przedstawiać argumentację, odpierać argumenty innych grup i głosować w poszczególnych sprawach.

Pierwsze szkoły, z którymi braliśmy udział w tych symulacjach, to szkoły w Göteborgu (Szwecja) i Eutin (Niemcy). Mimo że byliśmy do siebie zbliżeni kulturowo, dość ciężko było nam dojść do porozumienia.

A przynajmniej tak nam się wydawało – do momentu, gdy odwiedziliśmy szkołę w Eutin i musieliśmy wykonać to samo

ćwiczenie z grupami uczniów z Włoch i Rumunii. To doświadczenie pokazało nam, jak trudno jest osiągnąć kompromis pomiędzy państwami europejskimi.

Wiele się nauczyliśmy o instytucjach europejskich i naprawdę doceniliśmy to, że tak łatwo możemy przekraczać granice wewnętrzne UE, aby spotykać się z innymi i współpracować. Dla mnie jednak najważniejszym, co z tego wszystkiego wyniosłem, jest uznanie dla budowania porozumienia między kulturami europejskimi. Właśnie to najbardziej mi zapadło w pamięć i myślę, że już zawsze będę miał to na uwadze”.

NIE PRZEKONUJEMY DO UE

Viki Malcolm jest nauczycielką języków nowożytnych i studiów europejskich w The King's Hospital School w Dublinie (Irlandia). Ta licząca 750 uczniów szkoła z internatem cieszy się dobrą reputacją w zakresie nauczania tematów związanych z UE. Viki Malcolm jest siłą napędową tej akcji.

„W naszej szkole tylko uczniowie czwartej klasy uczęszczają na zajęcia z europeistyki”, zmówi Malcolm.

„W Irlandii nazywamy to rokiem przejściowym – jest to rok, w którym uczniowie realizują różne przedmioty pozaprogramowe. Uczęszczają na podstawowe przedmioty, ale również na dodatkowe.

W ramach programu Parlamentu Europejskiego »Szkola-Ambasador« (EPAS) w tym przejściowym roku oferujemy naszym uczniom gotowy program UE. Przyglądamy się instytucjom UE, omawiamy procesy decyzyjne, sprawy bieżące i wartości europejskie. Przyglądamy się obszarom, w których UE ma kompetencje, a w których ich nie ma. A potem oczywiście analizujemy proces demokratyczny.

Irlandia to mały kraj, więc możliwe jest nawiązanie bardzo dobrych relacji z naszymi postaciami do Parlamentu Europejskiego, co jest wspaniałe.

Stworzyliśmy również punkt informacyjny UE. Co roku organizujemy wydarzenie o tematyce europejskiej i bierzemy udział w działaniach unijnych, takich jak eTwinning i Erasmus+. Uczestniczymy w pracach Europejskiego Parlamentu Młodzieży i »modelowej« Rady UE. W tym roku rozpoczęliśmy również współpracę z biurem parlamentu w Waszyngtonie nad projektem »Bridge the Pond«. Dzięki temu nawiązaliśmy partnerstwo ze szkołą w Wirginii.

To, co przyciąga naszych uczniów, to praca z młodzieżą w innych krajach. Nawiązywanie kontaktów z rówieśnikami ma istotne znaczenie i sprawia, że rola nauczyciela przestaje

być tak ważna. Może to wywoływać w nas niepokój, ale cudownie jest zobaczyć, co się dzieje, kiedy po prostu biernie uczestniczysz w spotkaniu za pośrednictwem aplikacji Zoom, pełniąc jedynie funkcję dorosłego w pokoju. I o to chodzi!

Zaczynamy tydzień od newsroomu. Jeden z uczniów ma za zadanie znaleźć trzy tematy do prezentacji na następnym tygodniu. Dzięki temu uczy się, jak pozyskiwać informacje, jak zaprezentować dany temat, przedyskutować go i obronić swoje zdanie.

Europejski Parlament Młodzieży jest genialny również pod tym względem. Zaczynamy od posiedzenia regionalnego, a kiedy uczniowie są gotowi, przechodzimy do posiedzenia krajowego.

To wspaniałe, jak to działanie kształtuje uczniów! Kiedy rozpoczynają, zazwyczaj brakuje im pewności siebie, aby zająć stanowisko. To duży problem. Nie wierzą w siebie. Zapewniamy im wszystkie narzędzia potrzebne do prowadzenia debaty. W mojej klasie po prostu ciągle prowadzimy dyskusje.

Chciałabym, aby tego typu ćwiczenia znalazły się w standardowym programie nauczania w Irlandii, chociażby na kilka tygodni czy parę miesięcy. To konieczne! Uczniowie muszą wiedzieć, jak formułować własne opinie, bronić swoich przekonań, mówić sami za siebie, muszą nauczyć się, jak mogą się angażować i być częścią otaczającego ich społeczeństwa. Nie przekonuję uczniów do UE. Zachęcam ich do samodzielnego myślenia. Sami odkrywają, że proces podejmowania decyzji w UE w znacznie większym stopniu opiera się na dyskusji, a nie na narzucaniu czegoś innym, jak może się wydawać większości”.

MAŁE KROKI W UNII EUROPEJSKIEJ

Jeszcze dziesięć lat temu uczniowie włoskich szkół byli przyzwyczajeni do raczej tradycyjnych metod nauczania i nie mieli w standardowym programie nauczania żadnych przedmiotów unijnych poza omówieniem podstawowych wydarzeń z powojennej historii Europy.

Seria projektów realizowanych w okolicy Bolonii zmieniła ten stan rzeczy: wprowadzono nowatorską metodę nauczania, która miała z powodzeniem przyciągnąć uwagę dzieci, i zastosowano ją w nauczaniu tematyki unijnej w szkołach.

Koordinatorem projektów był Marco Balboni, profesor prawa UE na Uniwersytecie Bolońskim.

„Kiedy pracowałem już jako profesor, skontaktowała się ze mną grupa młodych ekspertów od komunikacji, którzy eksperymentowali z nauczaniem młodzieży w wieku od 10 do 13 lat z wykorzystaniem produkcji filmowej”.

Jednym z tych ekspertów była Gaia Farina: dawna studentka, która wraz z innymi studentami nauk o komunikacji prowadziła stowarzyszenie Associazione Scomunicati. Grupa badała możliwość wykorzystania materiałów wideo tworzonych z udziałem uczniów jako metody nauczania i szukała wsparcia u Balboniego, aby zdobyć wiedzę fachową w zakresie prawa i UE niezbędną do ubiegania się o finansowanie unijne.

„Ostatecznie pracowaliśmy razem nad trzema projektami” – mówi Gaia Farina. „Pierwszym z nich był »View on EU« (Spojrzenie na UE)”.

Zadaniem profesora Balboniego było przygotowanie materiałów dydaktycznych związanych z UE.

„Poinstruowałem nauczycieli przy pomocy opracowanej przez nas broszury. Nazwaliśmy ją »Małe kroki w Unii Europejskiej«. Przedstawiała ona kluczowe tematy dotyczące UE prostym językiem, odpowiednim dla tak młodej publiczności.

Pracowaliśmy nad Traktatem z Lizbony. Uczniowie wybierali z niego jeden artykuł, np. o przeciwdziałaniu dyskryminacji, prawach człowieka lub wolności wypowiedzi. Następnie z pomocą Associazione Scomunicati nagrywali na ten temat kreatywny filmik. Najbardziej popularnym tematem okazało się przeciwdziałanie dyskryminacji”.

Balboni opracował treści dla nauczycieli, ale sam także uczestniczył w lekcjach i uczył razem z nauczycielami.

„Dzieci bardzo chętnie dzieliły się tym, co wiedzą, i czego dowiedziały się o UE” – mówi Gaia Farina.

Ta metoda bardzo im odpowiadała i dała im język, za pomocą którego mogły porozumiewać się z rówieśnikami. Uczniowie faktycznie się zaangażowali i stworzyli kilka niesamowitych filmów, które nadal są dostępne online.⁴

„Ostatecznie zrealizowaliśmy trzy projekty praktycznie jeden po drugim. Drugim projektem był »Road to EU« (Droga do UE). Był to również projekt wideo oparty na serii warsztatów zorganizowanych w trzech szkołach średnich I stopnia. Trzeci projekt to »Play with EU« (Graj z UE): gra

planszowa, której uczestnicy zdobywają podstawową wiedzę o UE.

Od tego czasu skontaktowało się z nami wielu nauczycieli, którzy chcieli, abyśmy powtórzyli warsztaty w ich klasach lub abyśmy przedstawili nasze działania w ich szkołach. Niestety we Włoszech kontynuowanie takiej pracy bez środków finansowych jest trudne. Wiem jednak, że zainspirowaliśmy wielu nauczycieli do korzystania z materiałów wideo przy wprowadzaniu tematyki historii, instytucji i podstawowych zasad Unii Europejskiej na lekcjach, a na wciąż aktywnych stronach na Facebooku otrzymujemy wiele wiadomości od nauczycieli, którzy mówią, że wykorzystują je w swojej codziennej praktyce szkolnej”.

4 <https://www.youtube.com/user/ViewOnEU/videos>

Wsparcie dla nauczania o Europie w ramach działań „Jean Monnet”

Unijne działania „Jean Monnet” stymulują nauczanie i badania w zakresie Unii Europejskiej.

W ostatnich dziesięcioleciach wsparcie przybierało głównie formę dotacji na rozwój modułów nauczania w obszarze studiów nad integracją europejską, wyznaczania katedr „Jean Monnet” oraz wsparcia finansowego dla centrów doskonałości „Jean Monnet” w zakresie nauczania i badań na poziomie szkolnictwa wyższego. Wsparcie uzyskały również działania związane z tworzeniem sieci kontaktów oraz projekty innowacyjne.

Do 2020 r. wsparcie było w dużej mierze ograniczone do działań na poziomie szkolnictwa wyższego.

Nowe działania dla szkół oraz placówek kształcenia zawodowego

W nadchodzących latach wsparcie w ramach działań „Jean Monnet” pójdzie o krok dalej. W latach 2020 i 2021 dodano nowe aspekty, które bezpośrednio pomagają nauczycielom szkół podstawowych, średnich i zawodowych czuć się pewnie przy omawianiu kwestii dotyczących Unii Europejskiej i uczeniu młodzieży o tym, czym jest UE i jak funkcjonuje. Nowe działania umożliwiają nauczycielom prowadzenie zajęć w sposób angażujący, który pomaga rozwijać krytyczną świadomość tego, czym jest UE i jaki ma wpływ na nasze codzienne życie.

Nowo zaprojektowane działania „Jean Monnet” to:

Inicjatywy dotyczące zdobywania wiedzy o UE „Jean Monnet”

Są to działania, które przyczynią się do poszerzania wiedzy o Unii Europejskiej za pomocą inspirujących metod. Mogą one być proponowane przez pojedynczą instytucję kształcenia ogólnego lub zawodowego i mogą być realizowane przy wsparciu instytucji szkolnictwa wyższego lub innych organizacji.

Inicjatywy dotyczące wiedzy o UE powinny obejmować opracowywanie i przekazywanie konkretnych treści, które mają być nauczane w ciągu roku szkolnego. W tym przypadku rok szkolny może obejmować szkoły letnie lub specjalne tygodnie projektowe, seminaria i debaty oraz inne zajęcia edukacyjne.

Szkolenia nauczycieli w ramach działania „Jean Monnet”

Działania w zakresie szkolenia nauczycieli pomogą instytucjom kształcącym nauczycieli w opracowaniu nowych materiałów i metod obejmujących zdobywanie wiedzy o UE na potrzeby kształcenia i doskonalenia zawodowego nauczycieli. Mogą one być opracowywane, organizowane i dostarczane w formatach tradycyjnych, mieszanych lub online. Należy zapewnić ich certyfikację i uznawanie.

Sieci „Jean Monnet”

Sieci między szkołami w różnych krajach mogą uzyskać wsparcie w celu promowania międzynarodowej wymiany dobrych praktyk w zakresie nauczania o UE.

Wszystkie proponowane działania powinny być realizowane przez okres trzech lat.

Kim był Jean Monnet?

Jean Monnet (1888–1978) był urodzonym we Francji międzynarodowym kupcem, bankierem i dyplomata, uznawanym dziś za jednego z ojców założycieli Unii Europejskiej.

Nigdy nie został wybrany na żaden urząd, ale w różnych okresach swojego życia był bardzo szanowanym doradcą rządowym po obu stronach Atlantyku, a nawet w Chinach.

Po wyprowadzeniu Francji z gospodarczej traumy spowodowanej II wojną światową został pierwszym przewodniczącym Wysokiej Władzy Europejskiej Wspólnoty Węgla i Stali, poprzedniczki Unii Europejskiej z lat pięćdziesiątych ubiegłego wieku.

Już w czasie I wojny światowej i przez całe swoje życie promował międzynarodową współpracę gospodarczą jako czynnik sprzyjający osiągnięciu pokoju i dobrobytu.

Jean Monnet był pierwszą osobą, której w 1976 r. przyznano tytuł Honorowego Obywatela Europy.

A dlaczego to właśnie jego imieniem nazwano realizowane od ponad 30 lat działania w zakresie edukacji europejskiej? Cóż, Jean Monnet bardzo wczesnie zdał sobie sprawę z tego, że integracja europejska jest niemożliwa bez aktywnego zaangażowania wszystkich. Przez „wszystkich” miał na myśli nie tylko partie polityczne, pracodawców i związki zawodowe, ale przede wszystkim samych obywateli. Aby faktycznie dotrzeć do wszystkich, zarówno wtedy jak i dziś, trzeba ściśle współpracować z tymi, którzy przekazują informacje w społeczeństwie: są to głównie instytucje oświatowe i media.

Urząd Publikacji
Unii Europejskiej

